

Jaroslav Hrdlička

**Historik a diplomat
Vlastimil Kybal**

Vlastimil Kybal

Historik a diplomat Vlastimil Kybal

Jaroslav Hrdlička

Recenzovali:

prof. PaedDr. ThLic. Martin Weis, Th.D.

doc. dr. Martin Wernisch

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2020

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

ISBN 978-80-246-4609-1

ISBN 978-80-246-4628-2 (online : pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	11
1. Život	
Dětství	16
Gymnaziální studia ve Slaném	21
Lev N. Tolstoj	41
Maturita	47
Na univerzitě	50
Pokračování Kybalova přátelství s Rudolfem Urbánkem	57
Kybalovo probíjení studiem. Kondice a pomocné práce v pražských archivech	60
Poměr k venkovu a politické selství	62
V Sokole	64
Kybalovi univerzitní učitelé	65
Jaroslav Goll	65
Josef Pekař	69
Václav Novotný	73
Tomáš G. Masaryk	78
František Drtina	84
František Krejčí	87
Asistentem Historického semináře	87
Doktorát a získání učitelské způsobilosti	90
Jednatelém Historického klubu	92
Badatelské a publikační plány z let 1904–1905	93
Kybalova učitelská praxe na Vyšším gymnáziu v Žitné ulici α Alois Jirásek	98
Studium v Paříži roku 1906	100
Pařížská setkávání s E. Benešem, R. Štefáníkem α A. Muchou	109
Vlastimil Kybal a pařížský katolický modernismus	111

Pokračování studia v Bonnu 1906	112
První pokus o habilitaci	115
Sekretářem Výboru pro lidové přednášky českých vysokých škol pražských	125
Kongres historiků v Berlíně a prohloubení vztahů s T. G. Masarykem	128
Studijní cesty Evropou před habilitací	130
Habilitace	134
Cesta do Švédska, Norska, Dánska a Belgie	138
Počátky univerzitní přednáškové činnosti	140
Uznání habilitace na České vysoké škole technické v Praze	142
Kybalova přednášková témata na České vysoké škole technické	144
Nakladatelé Jan Laichter, Josef Pelcl a Vlastimil Kybal	148
Kybalovy styky se Zdeňkem Nejedlým a F. X. Šaldou	150
Pobyty v Rakouském historickém ústavu v Římě	155
Sňatek	158
Kongres historiků v Londýně	161
Husovo jubileum 1915 a UK	166
Společnost Husova muzea a V. Kybal	168
Těžká léta 1914–1918	173
Reforma školského a univerzitního studia	185
V redakci ČČH	189
Diplomat	191
Kybalovo diplomatické působení v Itálii	192
Prázdninové cesty na Moravu v letech 1922–1923	209
Brazílie a Argentina	210
Španělsko a Portugalsko	227
Návrat na univerzitu	245
Mexiko	251
Odchod do exilu v USA	256
Počátky exilu	260
Válečná léta v exilu	263
Léta 1945–1948 (F. Palacký, F. D. Roosevelt)	272
Obvinění na MZV ČR	279
Závěr přátelství s Rudolfem Urbánkem	282
Poslední desetiletí života. František z Assisi, Paměti, Anežka Česká	284
Pokusy historikových synů o vydání některých Kybalových děl	288

Obrazová příloha

2. Dílo

Monografie o Mistru Matěji z Janova	291
Cesta k vydání Regulí Mistra Matěje z Janova	298
Pátý svazek Regulí vydaný V. Kybalem a O. Odložilíkem roku 1926	307

Čtyři Kybalovy texty o Mistru Janu Husovi před převratem 1918	311
Z novější cizí literatury o Husovi a husitství	311
Filius Regni	314
Hus jako učitel mládeže a vychovatel lidu	318
Vůdce lidu	319
Hus po převratu 1918	322
Učení M. Jana Husa	323
František z Assisi	331
Dante Alighieri	341
Překlad Sabatierova <i>Nástinu filosofie náboženství</i>	342
Francouzská metoda historická	345
Arnošt Denis a Bílá hora	355
Slovo závěrem	372
Summary	373
Užitá literatura	374
Bibliografie Vlastimila Kybala	387
Redakční poznámka	393
Jmenný rejstřík	394

Motto: *J sme postaveni vskutku v těžkou dobu, my, děti 20. století.
Doba rozeroanosti a povrchnosti, materialismu a sobectví (...).
První proto, myslím, úlohou nás, kteří nechceme jen žít,
abychom žili a zmizet beze stopy svého žití, je upevnit se (...)
ve svých názorech mravních a náboženských.*

Vlastimil Kybal – Rudolfu Urbánkovi, *dopis z 18. listopadu 1900.*

Tuto monografii věnuji památce svého učitele
prof. Amedea Molnára, který mne v čase totality
k bádání o Vlastimilu Kybalovi vedl.

Věnuji ji i kardinálu Miloslavu Vlkovi,
který si její vznik přál a podpořil.

Věnuji ji i manželce Renatě ve vzpomínce
na její lidsky opravdovou podporu mé mnohaleté práce.

Jaroslav Hrdlička

Úvod

Když rakouský historik Richard G. Plaschka zařadil Vlastimila Kybala mezi žáky Jaroslava Golla, činil tak se znalostí cest české historiografie přelomu 19. a první poloviny 20. století.¹ Kybalova díla jsou i v naší době uváděna a citována v textech současných českých i zahraničních historiků.² Jen tu a tam se v nich však objevují údaje o podstatných událostech ze života jejich autora.

Vlastimilu Kybalovi bylo již roku 1909 věnováno heslo v dodatcích Ottova slovníku naučného.³ V době mezi jeho diplomatickým pobýváním ve Španělsku a Mexiku, kdy žil ve vlasti, vzniklo pro třetí díl Ottova slovníku naučného nové další heslo o něm.⁴ Mezi světovými válkami vyšla i studie Jaroslava Werstadta, věnovaná pojetí českých dějin u E. Denise, jež v ní věnoval podstatné pasáže i Kybalovi.⁵ O histori-

- 1 Plaschka, Richard Georg. Jaroslav Goll (1846–1929). In *Neue Österreichische Biographie ab 1815. Grosse Österreicher, 13 Bd.*, Zürich – Leipzig – Wien: Amalthea Verlag, 1959, s. 118; Plaschka, Richard Georg (1925–2001), rakouský historik.
- 2 Fudge, Thomas A. *Jan Hus: Religious Reform and Social Revolution in Bohemia*, London: I. B. Tauris, 2010, s. 217–218; Týž. *The Trial of Jan Hus. Medieval Heresy and Criminal Procedure*, New York: Oxford University Press, 2013, s. 5; Machilek, Franz. Hus/Hussiten. In *Theologische Realenzyklopädie, Bd. 15*, Berlin: Walter de Gruyter & Co, 1993, s. 733.
- 3 Kybal, Vlastimil, historik čes. (*1880). In *Ottův slovník naučný, díl 28: Doplnky*, Praha: J. Otto, 1909, s. 858.
- 4 (jm), Kybal Vlastimil PhDr. In *Ottův slovník naučný nové doby: dodatky k velikému Ottovu slovníku naučnému. Díl 3. Svazek 2, [Konkurs-Majo]*, Praha: J. Otto, 1935, s. 1012; srov. též Kybal, Vlastimil PhDr., univ. prof. a vyslanec. In Dolenský, Antonín. *Kulturní adresář český*, Praha: J. Zeibrdlich, 1934, s. 238. Hesla měl i v meziválečných adresářích.
- 5 Werstadt, Jaroslav. Dílo a myšlenka Arnošta Denise o dějinách českých. In *Odkazy dějin a dějepisců*, Praha: Historický klub, 1948, s. 71, 81–82. První část studie vyšla roku 1929 francouzsky, druhá zůstala do českého vydání v rukopise.

kovi referoval mezi válkami i Jaroslav Prokeš.⁶ Různé etapy Kybalovo díla zachytili ve svých přehledech české historiografie roku 1928 Jaroslav Bidlo, 1929 Václav Novotný, 1937 Josef Šusta.⁷ Kybalově studii o vědské a brahmanské filozofii, vydané v České Mysli roku 1902, jeho monografiím o světcích z Assisi i M. Matěji z Janova věnoval v Československé filozofii pozornost Josef Král.⁸ Rudolf Urbánek zahrnul Kybalovo bádání o Milíči z Kroměříže a M. Matěji z Janova do ideové části svého dílu Laichterových českých dějin Věk poděbradský III.3 i některých svých studií.⁹ Z katolických badatelů zahrnul Kybalovo bádání o Milíči z Kroměříže a M. Matěji z Janova do některých svých studií mezi válkami i Jan Vilikovský.¹⁰

Po druhé světové válce Z. Kristen zhodnotil Kybalův podíl na českém historickém výzkumu v Římě i jeho institucionální podobě.¹¹ F. M. Bartoš zahrnul Kybalovo bádání o M. Matěji z Janova do svého dílu Laichterových českých dějin.¹² Jan Vilikovský uvedl Kybalovo bádání o M. Matěji z Janova i ve své edici děl z doby Karla IV.¹³

V době totality byl Kybal podstatněji zachycen několika českými historiky. Na prvním místě F. Kutnarem a J. Markem v jejich Přehledných dějinách českého a slovenského dějepisectví, na druhém K. Kazbundou v třetí části díla *Stolice dějin na pražské univerzitě*. Kybalově otevřenosti podnětům francouzské historiografie se věnoval T. Vojtěch.¹⁴ Miloš Trapl zmínil Kybalovo ediční dílo a spisy o Husovi ve svém přehledu dějin

6 Prokeš, Jaroslav. Literatura dějepisná. In *Československá vlastivěda. Díl X. Osvěta*, Praha: Sfinx, 1931, s. 298–299.

7 Bidlo, Jaroslav. *La Littérature historique tchécoslovaque. Compte-rendu 1921–1926*, Praha: 1928, s. 6, 28–30, 53; Novotný, Václav. *České dějepisectví v prvním desetiletí Republiky*, Praha: Historický spolek, 1929, s. 35, 37, 77, 111, 112, 136; Šusta, Josef. Československý dějepis v posledních padesáti letech 1876–1925. In *Úvahy a drobné spisy historické Josefa Šusty II.*, Praha: Historický klub, 1934, s. 17; Šusta, Josef. *Posledních deset let československé práce dějepisné*, Praha: Historický klub, 1937, s. 71, 184.

8 Král, Josef. *Československá filozofie*, Praha: Melantrich, 1937, s. 239, 291.

9 Urbánek, Rudolf. *České dějiny III. 3 Věk poděbradský 3*, Praha: J. Laichter, 1930, s. 949–952; Urbánek, Rudolf. *Jednota bratrská a vyšší vzdělání až do doby Blahoslavovy*, Brno: FF MU, 1923, s. 7–9.

10 Vilikovský, Jan. *České modlitby Milíčovy*, Praha: Řád, 1938, s. 9–10.

11 Kristen, Zdeněk. Sto let českého výzkumu historického v Římě. In *Ža odkazem Fr. Palackého*, Praha: L. Kuncíř, 1948, s. 23–25, 29.

12 Bartoš, František M. *Čechy v době Husově 1378–1415*, Praha: J. Laichter, 1947, s. 245–254.

13 Vilikovský, Jan (ed.). *Průza z doby Karla IV.*, Praha: Sfinx B. Janda, 1948, s. 121–125, 349.

14 Kutnar, František – Marek, Jaroslav. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví*, Praha: NLD, 1997, s. 548–551; Kazbunda, Karel. *Stolice dějin na pražské universitě. Část III. Stolice dějin na české universitě od zřízení university do konce rakousko-uherské monarchie (1882–1918)*, Praha: UK, 1968, s. 413–425; Vojtěch, Tomáš. *Česká historiografie a pozitivismus*, Praha: Academia, 1984, s. 65–68.

československého dějepisce. ¹⁵ Ke Kybalovu dílu o Husovi se vracel i R. Kalivoda. ¹⁶

Na některé motivy Kybalova díla o Milíči z Kroměříže a M. Matěji z Janova navázali Vilém Herold a Milan Mráz. ¹⁷ Motivy jeho díla o M. Matěji z Janova a M. Janu Husovi rozvíjela prof. Jana Nechutová. ¹⁸ V exilu Kybalovy texty o Matěji z Janova využil v monografii o pařížském mistru římskokatolický historik Emil Valasek. ¹⁹ Heslo o Kybalovi vydal i zahraniční biografický lexikon. ²⁰

Po roce 1989 Kybalovi věnovala pozornost řada historiků. Jaroslav Marek jej zachytil ve vztahu k jeho univerzitnímu učiteli prof. Gollovi. ²¹ Kybalovo dílo o M. Janu Husovi bylo vzpomenueno na podzim roku 1993 Janem B. Láškem během mezinárodního symposia *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi*. ²² Historikův život a dílo byly zachyceny ve slovníkových heslech I. Bartečka, J. Hrdličky či J. Tomeše. ²³ Josef Petráň jeho univerzitní pedagogické působení před odchodem do diplomatické služ-

-
- 15 Trapl, Miloš. Vytváření tradice československého dějepisce. In Kolektiv autorů, *Žáklady studia dějepisu*, Praha: SPN, 1964, s. 91.
- 16 Kalivoda, Rudolf. *Husitské myšlení*, Praha: Filosofia, 1997, s. 30, 45, 46–47. Kalivoda mu vytýká rekatolizační pojetí Husa, na něž mu navázal P. De Vooght; srov. též Šmahel, František. Husitský věk v pojetí Roberta Kalivody. In *Historicko-filozofické dílo Roberta Kalivody*, Olomouc: FF UP, 1999, s. 28. Na stanovisku Kalivody ke Kybalovi upozorňuje F. Šmahel.
- 17 Herold, Vilém. *Pražská univerzita a Wyclif*, Praha: UK, 1985, s. 227–229, 232–233, 264–265; *Johannis Milicij de Crecmsir Tres sermones synodales*, (ed. Vilém Herold a Milan Mráz), Praha: Academia, 1974, s. 10, 13–16, 29.
- 18 Nechutová, Jana. *Kategorie zákona Božího a M. Matěj z Janova. SPFFBU 1967, E 12*, s. 211–221; Nechutová, Jana. *M. Matěj z Janova v odborné literatuře. SPFFBU 1972, E 17*, s. 119–133; Nechutová, Jana. Povědomí antiky u M. J. Husa a v husitství. In *Antika a česká kultura*, Praha: Academia, 1978, s. 141–156; srov. též Dostálová, Růžena. *Antika a česká kultura. Listy filologické*, roč. 113, č. 2/ 1990, s. 151–153. Autorství doložila.
- 19 Valasek, Emil. *Das Kirchenverständnis des Prager Magisters Matthias von Janow (1350/55–1393). Ein Beitrag zur Geistesgeschichte Böhmens im 14. Jahrhundert*, Roma: Lateranum, 1971, s. 19. Zhodnotil i díla dalších historiků a teologů o M. Matěji z Janova; Valasek, Emil (nar. 1938 Opava), po válce do exilu, studia na Lateránské univerzitě v Římě, vysvěcen 1967, řkc. kněz a církevní historik; srov. též Steiner, Václav. *Eklesiologie Matěje z Janova v podání E. Valáška*. In *Mistr Matěj z Janova ve své a naší době. Sborník z vědeckého symposia, konaného na teologické fakultě Jihočeské univerzity 29.–30. listopadu 2000*, Brno: L. Marek, 2002, s. 112–118.
- 20 Kybal Vlastimil, *Historiker und Diplomat*. In *Biographisches Lexikon zur Geschichte der Böhmischen Länder, II. I–M*, München: R. Oldenburg Verlag, 1984, s. 361.
- 21 Marek, Jaroslav. *Jaroslav Goll*, Praha: Melantrich, 1991, s. 90, 232, 257, 259, 263, 273, 279; srov. též Marek, Jaroslav. *Medievista a jeho sousedé*. In *Husitství – Reformace – Renesance. Sborník k 60. narozeninám Františka Šmahela*, Praha: Historický ústav, 1994, s. 32.
- 22 Lášek, Jan B. Některé specifické úkoly husovského bádání. In *Jan Hus mezi epochami, národy a konfesemi, sborník z mezinárodního symposia konaného 22.–26. září 1993 v Bayreuthu, SRN*, Praha: ČKA – HTF UK, 1995, s. 305–310.
- 23 (jhd), Vlastimil Kybal. In *Slovník českých filozofů*, Brno: MU, 1998, s. 323–324; (ib), Kybal, Vlastimil – český historik, diplomat, publicista a iberoamerikanista. In *Kdo byl kdo. Čeští a slovenští orientalisté, afrikanisté a iberoamerikanisté*, Praha: Libri, 1999, s. 290–291; Kybal Vlastimil.

by ČSR přiblížil ve velkých dějinách UK.²⁴ Jiří Špét zachytil podrobně Kybalovu úlohu v pořádání vedení Historického klubu a redakce ČČH v letech 1918–20.²⁵ Vladimír Valeš zaměřil pozornost na studijní Kybalovy styky s amatérským historikem B. Bernauem.²⁶ Jaroslav Čechura věnoval Kybalovi dvě cenné studie.²⁷ Především Kybalově studii Francouzská metoda historická věnoval pozornost Jiří Jílek.²⁸ Nad některými uměleckými názory V. Kybala se krátce zamyslel Pavel Štěpánek.²⁹ Kybalovu myšlenkovému světu věnoval badatelskou pozornost Jan Horský.³⁰ Božena Kopiczková vytěžila pro svou monografii o Elišce Přemyslovně i Kybalovu monografii o sv. Anežce České.³¹

Po roce 1989 J. Nechutová s H. Krmíčkovou dovršily své badatelské úsilí nad dílem M. Matěje z Janova v edici poslední, dosud nevydané části teologových Regulí a v dalších studiích k tématu.³² O pařížském mistru a Husovi prof. Nechutová referovala i na římském husovském sympoziu

In Tomeš Josef a kol., *Český biografický slovník XX. století, II. díl K–P*, Praha a Litomyšl: Paseka a Petr Meissner, 1999, s. 239.

24 Petráň, Josef. Filozofická fakulta v letech 1918–1939 (1945). In *Dějiny Univerzity Karlovy 1918–1990 IV.*, Praha: UK, 1998, s. 121, 133–134.

25 Špét, Jiří. Kapitola z dějin Českého časopisu historického. *ČČH*, roč. 89, č. 5–6/1991, s. 714–725.

26 Valeš, Vladimír. *Návraty ke krajům mládí. Portrét opomíjeného badatele Bedřicha Barnaua*, Chomutov: Klub přátel historických památek, 1994, s. 72–77.

27 Čechura, Jaroslav. Regule Matěje z Janova – edice na cestách? *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica* 32, 2003, s. 45–55; Čechura, Jaroslav. Historik a subjektivismus: mladý Vlastimil Kybal. In *Století objevů, diplomacie a válek. Sborník k 60. narozeninám profesora Aleše Skřivana*, Praha: Karolinum, 2005, s. 145–153.

28 Jílek, Jiří. Vlastimil Kybal a evropská historiografie na počátku 20. století. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica* 32, 2003, s. 39–44.

29 Štěpánek, Pavel. Umělecké názory Vlastimila Kybala. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Historica* 32, 2003, s. 61–62.

30 Horský, Jan. Doba, duch doby. In *Kulturní a sociální skutečnost v dějzpytném myšlení*, Ústí nad Labem: Albis international, 1999, s. 121–123; Horský, Jan – Pavlíková, Eva. Pojmoslovný aparát českého dějepisceví mezi „francouzským“ a „německým“ stylem dějzpytného myšlení. In *Francouzská inspirace pro společenské vědy v českých zemích*, Praha: CEFRES, 2003, s. 210, 216.

31 Kopiczková, Božena. *Eliška Přemyslovna*, Praha: Vyšehrad, 2003, s. 19, 101, 103, 113, 139, 156, 158.

32 *Mathiae de Janov dicti Magistri Parisiensis Regularum veteris et novi testamenti. Liber 5, De corpore Christi (editionis volumen 6)*, [Ed.]: Nechutová Jana – Krmíčková Helena, München: R. Oldenbourg Verlag, 1993, XXXIX + 290 s.; Krmíčková, Helena. De origine calicis historia. *Studie a texty k počátkům kalicha v Čechách*, Brno: MU, 1997, s. 6; Krmíčková, Helena. Vliv Matěje z Janova na utrakvismus Jakoubka ze Stříbra a Mikuláše z Drážďan. In *Mistr Matěj z Janova ve své a naší době. Sborník z vědeckého symposia, konaného na teologické fakultě Jihočeské univerzity 29.–30. listopadu 2000*, Brno: L. Marek, 2002, s. 78–88; Nechutová, Jana. Matěj z Janova, Mistr Pařížský (+ 30. 11. 1393). In *Mladá Vožice k počtě Mistra Matěje z Janova (+ 1393)*, Mladá Vožice: MÚ, 1994, s. 9–13; Nechutová, Jana. Probet autem seipsum homo... (exegeze Matěje z Janova I. Cor. 11,27–29). In *Mistr Matěj z Janova ve své a naší době. Sborník z vědeckého symposia, konaného na teologické fakultě Jihočeské univerzity 29.–30. listopadu 2000*, Brno: L. Marek, 2002, s. 70–77.

roku 1999.³³ Kybalovu monografii a edici Janovova díla ve svých příspěvcích na římském sympoziu připomínali i V. Herold a J. V. Polc.³⁴ Kybalovo bádání o M. Matěji z Janova a Husovi zhodnotil v 1. dílu své Husitské revoluce F. Šmahel.³⁵

29.–30. listopadu 2000 na Teologické fakultě Jihočeské univerzity proběhlo vědecké sympozium *Mistr Matěj z Janova ve své a naší době*. Vedle několika výše zde již uvedených příspěvků zde k tématu referovali J. Dolista, J. Hanuš, J. Hrdlička, J. B. Lášek, R. Malý, K. Skalický, M. Weis.³⁶ Z římskokatolické církve Kybalovi věnoval pozornost ve vztahu k Husovi i Jiří Kotyk.³⁷ Vydávání Kybalových spisů na HTF UK uvítala v Listech filologických dr. A. Vidmanová.³⁸

33 Nechutová, Jana. *Matěj z Janova – M. Jan Hus?* In *Jan Hus na přelomu tisíciletí. Mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia. Papežská lateránská univerzita Řím, 15.–18. prosince 1999*, Tábor: Husitské muzeum, 2001, s. 71–79.

34 Herold, Vilém. *Hus a Wyclif. Srovnání dvou traktátů De ecclesia*. In *Jan Hus na přelomu tisíciletí. Mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia. Papežská lateránská univerzita Řím, 15.–18. prosince 1999*, Tábor: Husitské muzeum, 2001, s. 129–154; Polc, Jaroslav V. *Duchovní proudy v Čechách ve XIV. století*. In *Jan Hus na přelomu tisíciletí. Mezinárodní rozprava o českém reformátoru 15. století a o jeho recepci na prahu třetího milénia. Papežská lateránská univerzita Řím, 15.–18. prosince 1999*, Tábor: Husitské muzeum, 2001, s. 59–70.

35 Šmahel, František. *Husitská revoluce 1. Doba vymknutá z kloubů*, Praha: Karolinum, 1995, s. 20–21.

36 Dolista, Josef. *Duchovní proudy v době Matěje z Janova*. In *Mistr Matěj z Janova ve své a naší době. Sborník z vědeckého sympoza, konaného na teologické fakultě Jihočeské univerzity 29.–30. listopadu 2000*, Brno: L. Marek, 2002, s. 7–15; Hanuš, Jiří. *Mistr pařížský v moderních Čechách a na Moravě*, *tamtéž*, s. 100–110; Hrdlička, Jaroslav – Lášek, Jan B. M. *Matěj z Janova v exilových pamětech Vlastimila Kybala*, *tamtéž*, s. 119–131; Malý, Radomír. *Matěj z Janova a další Husovi předchůdci v díle českých obrozenců*, *tamtéž*, s. 89–99; Skalický, Karel. *Církev Kristova a církve Antikristova v teologii Matěje z Janova*, *tamtéž*, s. 47–69; Weis, Martin. *Mistr Matěj z Janova a jeho myšlenkoví současníci*, *tamtéž*, s. 16–30.

37 Kotyk, Jiří. *Spor o revizi Husova procesu*, Praha: Vyšehrad, 2001, s. 55–67.

38 Vidmanová, Anežka. *Vlastimil Kybal, „Pontes Pragenses“ a počátky kalicha. Listy filologické*, roč. 121, č. 3–4, 1998, s. 323–326.

1. Život

Dětství

Rod Kybalů pochází z vesnice Radonice nad Ohří, dnes součásti městyse Peruc u Loun.³⁹ V létě r. 1928 Vlastimilu Kybalovi o jeho radonických předcích poslal zprávu s výpisy z matrik tamní kněz, premonstrát ThDr. Hroznata Psota. Uvedl, že matriky začínají rokem 1661 a již o rok později je v nich doloženo narození a křest Václava Kybala. Rodiči novorozence byli Václav a Ludmila Kybalovi, kmotry Křištof Rokos a Jan Formánek. Roku 1715 byl radonickým panským rychtářem František Kybal. Rodina Kybalů se rozdělila na několik větví a někteří vyženili či zakoupili statky ve vsích na Lounsku.⁴⁰

Zakladatel černochovské větve rodu Matěj Kybal do Černochova přišel mezi lety 1770–80.⁴¹ Sám rodem již ne z Radonic nad Ohří, ale z Hřivčic (č. p. 10) se oženil z Marií Magdalenou Srpovou z černochovského statku č. p. 45–46.⁴² Řadu let byl nový statkář rychtářem obce, v níž platila ještě robotní povinnost peruckému velkostatku. Manželství bylo vedle

39 Svoboda, Jan. K původu a výkladu českých příjmení. *Naše řeč*, roč. 40, č. 7–8, 1957, s. 37. Změny v > b, známé ze staročestiny, si autor všímá i u jména Kybal, Kýbal < Kýval.

40 Psota Hroznata ThDr., *Rodina Kybalova (Kíbal) v Radonicích. Nejstarší záznamy z matrik vedených od r. 1661, 1. srpna 1928*, Archiv SVK, s. 1–2. Psota Hroznata, Dobroslav ThDr., O. Praem. (1879–1935), působil v Radonicích od r. 1927 jako farář; *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 9. *Neobvyklé příjmení Kybal vyskytuje se v matrikách mého rodného kraje lounského od 1657, kdy byl v matrice na Pátku nad Ohří zapsán poprvé Václav Kybal se svou ženou Ludmilou.*

41 První písemná zmínka o Černochově je z r. 1207 (Tsyrnochov), kdy premonstrátský klášter v Milevsku, dosavadní majitel vsi, ji vyměnil se šlechticem Slávkem z Oseka.

42 Kybal, Václav. *Paměti statku čís. 45 a 46 v Černochově*, Louny: SVK, 2003, s. 1. Hřivčice jsou dnes součástí městyse Peruc u Loun.

tří dcer obdařeno i synem Martinem, který se po smrti otce roku 1823 ujal statku. Oženil se na sklonku prvního desetiletí 19. století s Marií Čechovou, dcerou černochovského sedláka Jiřího Čecha. Manželé vedle dcer Marie, Anny a Barbory měli i syny Jakuba (nar. 30. června 1815) a Jana (nar. 9. června 1821).⁴³ Martin Kybal zemřel již roku 1826 a zanechal vdovu s pěti nedospělými dětmi ve složité situaci. Ta hospodařila na statku do roku 1840, kdy byl (podle poslední vůle otce) odevzdán synu Jakubovi. Mladší syn Jan byl poslán na studia do litoměřického učitelského ústavu.⁴⁴ Ten úspěšně absolvoval a po působení v několika venkovských školách se stal učitelem a posléze i ředitelem dívčí školy ve Slaném a ředitelem kůru při hlavním chrámu města.

Jakub Kybal se 15. ledna 1840 oženil s Annou Zázvorkovou, dcerou sedláka Pavla Zázvorky a Anny Zázvorkové, rozené Dandové z Černochova.⁴⁵ Ještě v témže roce se mladým manželům narodil syn František, 20. února 1846 pak druhý syn Václav, otec historika Vlastimila Kybala.⁴⁶ František Kybal vystudoval technickou školu a absolvoval telegrafický kurz. Pracoval pak jako telegrafní úředník v Praze, Budapešti, Ústí nad Labem a ve Vídni. Mladší syn Václav byl 18. března 1867 odveden do armády. Nejprve prošel výcvikem v Terezíně, pak ve Vídni, kde navštěvoval poddůstojnickou školu. Domů se vrátil po dvou letech. Nalezl rodný statek v zanedbaném stavu a veškerou energii i organizační schopnosti věnoval jeho povznesení. Zavedl novou metodu zvyšování plodinových výnosů, hnojení polí fosfátovými hnojivy a statek vybavil moderními stroji.

Na cestě obnovy dědictví mu měl pomoci i výhodný sňatek. Roku 1873 se během svatodušních svátků seznámil na taneční zábavě v Mšeném-lázních s Antonií Kubištovou ze Skůr. Mezi oběma vznikl hlubší vztah. V červnu téhož roku proběhly úspěšně Václavovy námluvy, již ve stínu vážné nemoci jeho otce Jakuba Kybala, který 21. července téhož roku zemřel. Z toho důvodu se sňatek snoubenců mohl konat až 10. února 1874. Novomanželka přinesla do statku věno i laskavou povahu a píli. Statek díky pracovitosti obou manželů bohatl.

43 Kybal, Jakub. *Křestní a rodný list*, Farní úřad Peruc, kopii z matricy 18. října 1939 vytvořil děkan Josef Krofta.

44 Ústav pro vzdělání učitelů v Litoměřicích založil r. 1850 biskup Augustin Bartoloměj Hille (1786–1865). Studium bylo tříleté.

45 Kybal, Jakub. *Oddací list*, Farní úřad Peruc, kopii z matricy 18. října 1939 vytvořil děkan Josef Krofta.

46 Kybal, Václav (20. února 1846 – 31. května 1926), statkář v Černochově u Loun, otec Vlastimila Kybala.

Domek černochovského rodu Kybalů byl roku 1899 přestavěn a rozšířen. Děлил se pak ve dvě křídla, staré a nové. Stal se centrem hospodářství o výměru 26 ha a odhadní ceně 13 700 zlatých, zatíženého knihovními dluhy 8850 zlatých za nákupy půdy a dobytka, neknihovními pak ve výši 1200 zlatých.⁴⁷ Na jeho místě stojí dnes velký hospodářský dvůr z roku 1938, jehož stavbu realizoval Josef Čech (1874–1957), manžel historikovy sestry Marie (1877–1958). Všichni její sourozenci, včetně historika Kybala, byli vyplaceni.

Vlastimil Kybal se narodil 30. května roku 1880 jako třetí syn rodiny.⁴⁸ 27. dubna 1875 jej předešel prvorozený syn Bohumil, který již v srpnu téhož roku zemřel, 26. prosince 1878 jej následoval Václav, přeživší nejstarší syn.⁴⁹ Křestní list dokládá, že novorozenec Vlastimil byl 1. června 1880 pokřtěn peruckým kaplanem a církevním historikem Františkem Štědrým v černochovském kostele sv. Václava.⁵⁰ Od roku 1672 byl tento farní kostel přivtělen k Peruci a tvoří i dnes přirozený geografický střed historikovy rodné obce.⁵¹ V Peruci i Černochově přetrvával v čase historikova dětství vliv tamního, B. Bolzanovi blízkého, faráře Františka Daneše.⁵²

Celé jméno novorozence znělo Vlastimil Antonín Kybal. Antonín po jednom z obou kmotrů Antonínu Jandovi, rolníku z Martiněvsi, švagrovi otce dítěte. Druhým kmotrem byl rolník a hostinský Jakub Žalud z Černochova.⁵³

47 NA, fond V. Kybal, karton 1, složka 4, Kybal, Vlastimil. *Vysvědčení nemajetnosti od představenstva obce Černochovo pro UK-F z 29. ledna a 1. října 1899, 3. ledna 1900 a 6. března 1902.*

48 Kybal, Václav. *Cít. dílo* (2003), s. 22; *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 9. *Narodil jsem se v neděli dne 30. května 1880 o čtvrté hodině ranní v Černochově, okresu Lounském v Čechách. Na týž den připadalo Boží Tělo (...).*

49 Kybal, Václav. *Křestní a rodný list*, Farní úřad Peruc, kopii z matricy 18. října 1939 vytvořil děkan Josef Krofta.

50 Štědrý, František (1847–1932), řkc. kněz, historik.

51 Kroupová, Jaroslava – Kroupa, Pavel. Presbytář středověkého kostela v Černochově a jeho nástěnné malby. *Umění*, roč. 35, č. 6, 1987, s. 560–564. Původně raně gotický kostel sv. Václava poprvé zmíněn r. 1361. Při opravách v sedmdesátých letech 20. století zde odkryty fresky ze 14. století. Z nich nejpozoruhodnější je svatováclavský cyklus; Štědrý, František. Farní osada Perucká. *Spisovatel Historického kroužku*, roč. 7, č. 1, 1906, s. 46.

52 Daneš, František (1807–1892), řkc. kněz, pedagog. Narodil se a gymnázium vystudoval v Písku, filozofii a teologii 1826–32 v Praze, kde na něho působil v ústraní již žijící B. Bolzano. V letech 1840–92 administrátor a kněz v Peruci a Černochově; P. František Daneš. *Světlozor*, roč. 16, č. 31, 1882, s. 370.

53 NA, fond V. Kybal, karton 1, složka 1, Kybal, Vlastimil. *Křestní list*; Kybal Václav (1846–1926), otec V. Kybala, rolník, syn Jakuba Kybala, rolníka z Černochova č. p. 46 a matky Anny rozené Zázvorkové z Černochova č. p. 9, hejtmanství lounské; Kybalová, Antonie (1849–1930), matka V. Kybala, rozená Kubištová, dcera Antonína Kubišty, rolníka ze Skůr č. p. 1, hejtmanství slánské a matky Marie, rozené Černé ze Zátvoří č. p. 16, hejtmanství mělnické.

Jak již bylo naznačeno, Vlastimil byl jedním ze šesti sourozenců. Nejstarší z nich byla jeho sestra Marie (nar. 30. června 1877), provdaná později za Josefa Čecha, druhým byl ing. Václav Kybal, chemik, třetím historik, čtvrtým František Kybal (nar. 1. prosince 1881). Ten si po vyplacení z rodného statku zakoupil s manželkou Annou zbytkový statek v nedaleké Budyni. Pátá v řadě sourozenců byla Růžena (nar. 30. ledna 1886), provdaná za Antonína Beránka, statkáře ve Dřínově u Zlonic, šestým a nejmladším byl Antonín Kybal (nar. 9. října 1887), později zemědělský rada ze Zbraslavi u Prahy. Přičinlivost rodičů i nadání sourozenců vedlo tři z nich k vyššímu vzdělání a tři k podnikání na větších statcích.⁵⁴

Ve čtyřech letech postihl malého Vlastimila těžký zápal plic. Vyléčil jej z něho lékař František Věšín, v kraji známý svou revoluční minulostí z roku 1848.⁵⁵

Na rodiče a sourozence i vliv rodiny na svůj další život historik vzpomínal: *Byl jsem zrozen a vychován doma v čisté, mravně přísné, úžasné pracovitě a harmonické rodině. Neviděl jsem nikdy svého otce opilého a otec s matkou i sourozenci navzájem přes různost povah měli se rádi.*⁵⁶

V šestém roce života začal malý Vlastimil navštěvovat obecní školu v Černochově. Byla postavena roku 1885 na místě obecní pastoušky. Zde se učil pět let (1886–91). První rok jej zde vyučoval Václav Krejtný (1850–1912). Byl z Černochova a jako učitel a řídící učitel působil v letech 1874–1912.⁵⁷ Dalšími učiteli malého Vlastimila byli Václav Holub a syn lounského obuvníka Václav Loskot. Oba se oženili s dívkami z Černochova.⁵⁸

V nové škole se vyučovalo až do roku 1887 jen v jedné třídě, pak začalo vyučování ve třídách dvou. Historik na to vzpomínal: *V prvním*

54 Beránková, Růžena (nar. 1886), roz. Kybalová; Beránek, Antonín, její manžel, statkář ve Dřínově u Zlonic; Čechová, Marie (1877–1958), roz. Kybalová; Čech, Josef (1874–1957), statkář v Černochově, její manžel; Kybal, Antonín (nar. 1887), zemědělský rada; Kybal, František (1881–1956), po vyplacení z rodného statku zakoupil zbytkový statek v Budyni nad Ohří; Kybalová, Anna (1882–1960), jeho manželka; Kybal, Václav ing., chemik.

55 *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 11. *Vzpomínka na tuto nemoc je první, která mi z prvních let mého života v paměti utkvěla. K mému lůžku byl povolán lékař ze sousední obce Vraného, dr. Věšín, otec známého malíře českobulharského. Byl to stařec s dlouhými vlasy a vousy, jimiž dětem naháněl nemálo strachu.*; Věšín, František MUDr., lékař. Jeho syn, malíř prof. Jaroslav Věšín (1859–1915), působil od r. 1897 na umělecké akademii v Sofii.

56 *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 21.

57 Byl přední osobností kulturního a společenského života v Černochově, vedl herecký ochotnický soubor, zasloužil se o založení místního sboru dobrovolných hasičů. Jeho pamětní deska v průčelí černochovské školní budovy byla odhalena v červenci 1935 při příležitosti 50. výročí postavení školy.

58 Kybal, Václav. *Čít. dílo (2003)*, s. 25.

poschodí byly pouze dvě třídy oddělené od sebe kabinetem, který později sloužil za naturální byt mladého pana učitele. V zadní třídě byly seskupeny ročník I., II. a III., v přední IV. a V. Ony vedl zpravidla řídicí učitel, p. Václav Krejný, tyto výpomocný učitel. Jako syn selské honorace seděl jsem v I. třídě v první lavici spolu s ostatními syny selskými, většinou příbuznými navzájem a za námi seděli hoši z chalup a domků.⁵⁹

Náboženství malého Vlastimila vyučoval páter F. Štědrý, který jej pokřtil: *Byl to černovlasý statný kněz prostřední postavy a spíše přísnější povahy církevní. Dosti brzo jsem se dověděl, že působil na kazatelně ve směru klerikálním. Sloužil pod děkanem paterem Danešem, přítelem hraběte Lva Thuna z Hohensteinu. Jsa bojovný, dostal se záhy do sporu s mladočeskou stranou v obci, v níž čelné místo zaujímal právě můj otec. Žda tento spor se nějak zjevněji projevil, není mně známo. Pozoroval jsem pouze později, že kaplan byl ve výborných stycích s rodinami místních Staročechů, kdežto styk jeho s naší rodinou byl vždy chladný. Ku podivu neměla tato okolnost žádného vlivu na počátky a první projevy mého náboženského citění a vědomí. Poslouchával jsem se zbožnou myslí kaplanovo vypravování z historie starozákonní a všecko ostatní.*⁶⁰

O náboženskosti své rodné vsi později Kybal uvedl: *Černochovo byla stará katolická osada podřípská, nikoliv však bigotní. Nikoliv, duch občanstva byl vždy liberální, jak tomu bylo pravidlem v zámožných osadách onoho kraje.*⁶¹

Během vyučování na černochovské škole projevil Vlastimil inteligenci, nadání a píli. Rodný kraj spojený se středověkem, husitským hnutím i ozvuky lidové zbožnosti, to vše působilo v rodinné, náboženské i školní výchově na vnímavého chlapce, z něhož měl v běhu dalších let vyrůst jeden z významných českých historiků. Kybalův prožitek českých dějin má odtud, z krajiny dětství, své národní základy.⁶²

59 *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 13.

60 *Paměti Vlastimila Kybala I.*, Brno: L. Marek, 2012, s. 14–15; *Všecka moje touha v dětství a chlapectví nesla se čistě do kostela, který na mne vždy působil dojmavě a povznášel mou mysl k Bohu, ač nebylo v tom žádné extáze ani mystiky, jež ve střízlivém prostředí venkovském, ve kterém jsem žil, neměly vůbec místa. Moje dětské a školské náboženství bylo službou, a to praktickou službou v chrámu Páně, totiž ministrováním v místním kostele sv. Václava. Začal jsem ministrovat velice brzo, tak že jsem nemohl ani unést mešních knih a roucho ministrantské sahalo mi až po paty. Bylo to jistě již v první třídě a trvalo až do mého odchodu na gymnasium.*; Daneš, František (1807–1892), řík. kněz, pedagog, r. 1840 povolán hrabaty z Thunu a Hohensteinu za administrátora perucké fary. Zde se stal r. 1846 farářem. Přítel hraběte Leopolda Lva z Thunu a Hohensteinu (1811–1888).

61 *Paměti Vlastimila Kybala V. Diplomatičká činnost v Brazílii a Argentíně 1925–1927*, s. 509.

62 Kybal, Vlastimil. *Život, Hlava I. Rodiště, psáno v srpnu 1913 v Černochově. Deník 25. 3. 1918 – 12. 11. 1920 (příloha)*, s. 3–7. Svědčí o tom torzo historikova životopisu, věnované popisu rodného kraje.